

به نام خدا

ارزیابی اجمالی اجرای قانون تسهیل ازدواج جوانان

فهرست مطالب

۱.....	چکیده
۲.....	مقدمه
۴.....	قانون تسهیل ازدواج جوانان
۵.....	پیش‌شرط‌های اجرای قانون تسهیل ازدواج جوانان
۸.....	اقدام‌های دستگاه‌ها در راستای امر ازدواج (نه منطبق با قانون تسهیل ازدواج جوانان)
۱۴.....	بررسی مواد قانون تسهیل ازدواج جوانان
۲۰.....	راهکارها
۲۱.....	نتیجه‌گیری
۲۲.....	منابع و مأخذ

کد موضوعی: ۲۷۰

شماره مسلسل: ۱۰۳۱۸

دفتر: مطالعات فرهنگی

تیرماه ۱۳۸۹

ارزیابی اجمالی اجرای قانون تسهیل ازدواج جوانان

چکیده

قانون تسهیل ازدواج جوانان به منظور حل مسائل و مشکلات مربوط به ازدواج جوانان در تاریخ ۱۳۸۴/۹/۲۷ به تصویب مجلس رسید و در تاریخ ۱۳۸۴/۱۰/۷ مورد تأیید شورای نگهبان قرار گرفت. اکنون چهار سال از زمان تصویب این قانون می‌گذرد و هنوز اجرای این قانون، معطل ایجاد صندوق اندوخته ازدواج جوانان ماده (۱) و تدوین آیین‌نامه اجرایی آن ماده (۱۱) است. در این چهار سال اقدامات متعددی از سوی دستگاه‌های مختلف صورت گرفته است که بسیاری از آنها در مواد قانون تسهیل ازدواج جوانان هم آمده و البته هر کدام از این اقدامات مصوبه‌های مستقلی گرفته است، درحالی که اگر آیین‌نامه قانون تسهیل ازدواج نهایی می‌شد نیاز به این مصوبه‌ها که وقت و هزینه‌های گزافی را دربرمی‌گیرد، نبود، اما اینکه دستگاه‌های مورد اشاره این قانون خود را ملزم به اجرای مفاد آن می‌دانند یا خیر - آن هم با توجه به اینکه آیین‌نامه اجرایی آن تصویب نشده و در واقع هنوز چیزی برای دستگاه‌ها ابلاغ نشده - و البته این نکته که چرا این قانون تاکنون اجرا نشده است موضوعی است که نیاز به بررسی داشته و در این گزارش سعی شده بدان پرداخته شود.

مقدمه

امروزه ازدواج و همسرگزینی بیشتر به‌عنوان یک مسئله اجتماعی مورد توجه جامعه‌شناسان قرار گرفته است. بر همین اساس مطالعه ازدواج، مسائل و مشکلات مربوط به آن جهت دستیابی به قانونمندی‌های خاص اجتماعی و به‌منظور تسهیل روابط اجتماعی، استواری بنیان خانواده و اتخاذ راه‌حل‌های مناسب، ضروری و اساسی است.

در حال حاضر، در ایران دختران متولد شده دهه انفجار مولید یعنی ۱۳۵۵-۱۳۶۵ به سن ازدواج رسیده‌اند. این دختران علیرغم کم شدن فاصله سنی زوجین به هنگام ازدواج، فشار و مضیقه ازدواج را با توجه به تحولات جمعیتی ایران، مرگ‌ومیر بیشتر مردان (به دلیل جنگ، تصادفات و...) و شرایط بحران بیکاری، در حادثترین شکل تجربه می‌کنند. این بحران به‌خصوص در روستاها شکل تازه‌ای به خود گرفته است، زیرا علاوه بر عوامل مذکور، مهاجرت جوانان پسر روستایی به شهر و ازدواج آنها در شهر بر حاد شدن مسئله ازدواج افزوده است. در این میان بعضی از جوانان به دلیل افزایش طلاق، گسترش اعتیاد و مفاسد اجتماعی در جامعه و... دچار ترس و واهمه شده و از ازدواج خودداری می‌کنند.

هرچند در مسئله بودن ازدواج همیشه مقداری از دلایل آن تبیین نمی‌شود و به عوامل ناشناخته نسبت داده می‌شود، اما در این امر مشکلات اقتصادی، بیکاری به‌خصوص در رده تحصیل‌کردگان و عدم حمایت‌های اقتصادی دولت از جوانان نقش بسزایی دارد.

بنابراین ازدواج با توجه به شرایط امروزی ایران و سازوکارهای مرتبط با آن، تبدیل به یک مسئله اجتماعی شده و شرایط مشکل‌زایی را برای بخش قابل توجهی از مردم یعنی جوانان، به‌عنوان بزرگ‌ترین و مهمترین گروه اجتماعی جمعیتی کنونی ایران، ایجاد کرده است. این وضعیت مشکل‌زای ازدواج موجب تضعیف بنیان خانواده، به خطر انداختن سلامت فرد و جامعه و بروز انواع آسیب‌های اجتماعی شده است. لذا شناخت مسئله ازدواج جوانان هم از بُعد علمی و هم از بُعد کاربردی، برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری از اهمیت بسزایی برخوردار است. همه این موارد قانونگذاران را بر آن داشته تا برای تسهیل ازدواج^۱ - این نهاد اجتماعی فرهنگی - قانونی وضع کنند. بنابراین در سال^۲ ۱۳۸۴ طرح اولیه این قانون توسط کمیسیون فرهنگی مجلس ارائه شد و بعد از بحث و بررسی‌های متعدد درحالی که بسیاری از مواد آن حذف شد به تصویب رسید، اما این قانون تاکنون اجرا نشده است که در این گزارش به بررسی این نکته خواهیم پرداخت.

۱. البته جز قانون تسهیل ازدواج جوانان مصوبات دیگری نیز با موضوع تسهیلات ازدواج وجود دارد. - طبق تبصره ماده (۴) آیین‌نامه اجرایی ساماندهی ازدواج جوانان ۱۳۸۲ این آیین‌نامه که مصوبه شورای عالی جوانان است تنها مصوبه‌ای است که در آن به تسهیل ازدواج جوانان پرداخته شده است. در ماده (۴) این آیین‌نامه تسهیلات ازدواج جوانان از ۶۰۰ هزار ریال به یک میلیون تومان افزایش پیدا کرده بود. همچنین طبق مصوبه هیئت وزیران مورخ ۱۳۸۶/۲/۵ از اعتبارات وزارتخانه‌های اطلاعات، کشور، رفاه و تأمین اجتماعی، امورخارجه، صنایع و معادن، امور اقتصادی و دارایی (بانکها)، مرکز امور زنان و نهاد ریاست‌جمهوری ۱۸ میلیارد ریال برای ازدواج دانشجویی در نظر گرفته شد.
۲. طبق آمارهای موجود در سال ۱۳۸۴ تعداد کل موارد ازدواج در کشور ۷۸۷۴۲۳ مورد بوده است که نسبت به سال گذشته حدود ۶۴۲۴۶ مورد افزایش داشته است و نسبت ازدواج‌های واقع شده به جمعیت جوان همان سال ۳/۲۶ درصد بوده است که برای جمعیت جوان رقم بسیار پایینی است.

قانون تسهیل ازدواج جوانان

این قانون با عنوان تسهیل ازدواج جوانان و با هدف توانمندسازی جوانان و خانواده‌ها در سال ۱۳۸۴ تصویب شد. طبق این قانون دولت مکلف شد تا صندوقی با عنوان صندوق اندوخته ازدواج ایجاد کند و آیین‌نامه اجرای این قانون را ظرف سه ماه تهیه و به تصویب هیئت وزیران برساند. در این قانون تسهیلات مناسبی برای ازدواج در نظر گرفته شده است که عبارتند از:

- اعطای کمک هزینه برای زوج های بیکار،

- اعطای ودیعه مسکن،

- ساخت مسکن از طریق روش‌های انبوه‌سازی، کوچک‌سازی، ارزان‌سازی و

اجاره به شرط تملیک،

- اعطای تسهیلات رفاهی از طریق استفاده از امکانات فرهنگ‌سراها و تالارها و...

- تعیین محل خدمت سربازان متأهل در نزدیک‌ترین پادگان و مرکز نظامی محل

سکونت و پرداخت مستمری سربازان متأهل.

اما نکته مهم در این رابطه آن است که این قانون هنوز اجرا نشده است و از آنجا

که دلایل متفاوت، عدم اجرای این قانون را باعث شده است به بررسی این دلایل

می‌پردازیم.

پیش‌شرط‌های اجرای قانون تسهیل ازدواج جوانان

۱. اساسنامه صندوق اندوخته ازدواج جوانان

طبق ماده (۱) قانون تسهیل ازدواج جوانان - باید اساسنامه صندوق اندوخته ازدواج جوانان ظرف مدت سه ماه توسط دولت تهیه و جهت تصویب به مجلس ارائه می‌شد. این اساسنامه مدت‌هاست توسط سازمان ملی جوانان تدوین شده و در کمیسیون اجتماعی دولت در نوبت تصویب است.

از آنجا که اجرا شدن این قانون منوط به تشکیل این صندوق است، تسریع در تشکیل این صندوق می‌توانست راه را برای اجرا شدن قانون مذکور باز کند، زیرا مواد دیگر این قانون نیز به شکلی تنظیم شده است که اجرای آنها موکول به بند اول است.

۲. آیین‌نامه قانون تسهیل ازدواج جوانان

طبق ماده (۱۱) قانون تسهیل ازدواج جوانان، آیین‌نامه اجرایی این قانون می‌باید پس از تصویب اساسنامه صندوق اندوخته ازدواج جوانان - که توسط دولت تهیه می‌گردید - به تصویب هیئت وزیران می‌رسید، اما از آنجا که تصویب این آیین‌نامه منوط به تصویب اساسنامه صندوق اندوخته ازدواج جوانان گردیده و همان‌گونه که در بالا ذکر شد اساسنامه صندوق اندوخته نیز به تصویب نرسیده، آیین‌نامه این قانون هنوز تصویب نشده است. تهیه این آیین‌نامه براساس ماده (۱۱) برعهده دولت گذاشته شده بود و دولت نیز طی مصوباتی تدوین این آیین‌نامه را برعهده سازمان

ملی جوانان گذاشت.^۱ این آیین‌نامه تدوین و به دولت ارائه شده است. البته از آنجا که اجرا شدن قانون تسهیل ازدواج جوانان در مجموعه‌ای مقررات سرگردان است؛ اصلاح اساسنامه صندوق مهر امام رضا (ع) و پذیرش آن به‌جای صندوق اندوخته ازدواج جوانان نیز قبل از تصویب آیین‌نامه اجرایی قانون تسهیل ازدواج جوانان باید صورت گیرد، زیرا این صندوق تصدی تأمین اعتبار قانون تسهیل ازدواج جوانان را برعهده گرفته که متأسفانه هنوز اقدامی در این رابطه صورت نگرفته است و همه این مراحل باعث گردیده تا قانون تسهیل ازدواج جوانان در حد مصوبه باقی بماند.

۳. صندوق مهر امام رضا (ع)

دولت در تاریخ ۱۳۸۴/۷/۱۱ لایحه تشکیل صندوق‌های حمایت اجتماعی جوانان و بهبود وضعیت اقتصادی و اجتماعی استانی (مهر امام رضا (ع)) را جهت تصویب به مجلس شورای اسلامی ارائه کرده است که یک فوریت آن در جلسه علنی مورخ ۱۳۸۴/۷/۱۲ به تصویب نمایندگان رسید، ولی به دلیل اعتراض تعدادی از نمایندگان در جلسه علنی ۱۳۸۴/۹/۲۹ از لایحه سلب فوریت شد. بنابراین شورای عالی اداری^۲ در مورخ ۱۳۸۵/۲/۲۶ تصویب کرد که صندوق قرض‌الحسنه توسعه اشتغال روستایی و صندوق ازدواج جوانان با تمام وظایف، اختیارات، مسئولیت‌های قانونی، دارایی‌ها و...

۱. در جلسه مورخ ۱۳۸۸/۸/۲۴ هیئت وزیران.

۲. هرچند ادغام واحدهای سازمانی وزارتخانه‌ها جزء اختیارات شورای عالی اداری است، ولی به لحاظ عدم ارتباط ماهوی این صندوق‌ها با هم، عدم امکان تلقی واحد سازمانی برای این صندوق‌ها و بلا تکلیفی ایفای وظایف قانونی محوله تصمیم به ادغام این صندوق‌ها خارج از حیطه اختیارات شورای عالی اداری بود. درباره ادغام صندوق‌های حمایتی و تشکیل صندوق مهر امام رضا (ع)، مرکز پژوهش‌های مجلس، شماره مسلسل ۷۷۰۰.

در صندوق حمایت از فرصت‌های شغلی ادغام و با عنوان «صندوق اشتغال، ازدواج و مسکن مهر امام رضا (ع)» و طبق آیین‌نامه صندوق حمایت از فرصت‌های شغلی زیر نظر رئیس‌جمهور فعالیت کند.

این درحالی بود که می‌باید براساس بند «ک» تبصره «۲» قانون بودجه ۱۳۸۶ کل کشور، در راستای اجرای قانون تسهیل ازدواج جوانان مبلغ ۴۷۵ میلیارد تومان اعتبار منظور شده در ردیف ۵۰۲۸۶۵ قسمت چهارم این قانون به‌منظور پرداخت تسهیلات در امر ازدواج و مسکن جوانان اختصاص یابد.

اما، براساس مصوبه هیئت وزیران در تاریخ ۱۳۸۶/۲/۱۱^۱ اعتبار موضوع بند «ک» تبصره «۲» قانون بودجه سال ۱۳۸۶ به‌منظور پرداخت تسهیلات در امر ازدواج جوانان در اختیار صندوق مهر امام رضا (ع) قرار گرفت، که به‌نظر می‌رسد مغایر قانون مورد بررسی است. به هر روی نکته آن است که دولت (قانون تسهیل ازدواج) را مورد توجه قرار نداده و برای تأسیس صندوق مهر رضا (ع) اقدام کرده است و با گذشت چهار سال از تصویب آن قانون، اقدامی برای اجرایی کردن آن صورت نگرفته است.

۱. مصوبه هیئت وزیران که در تاریخ ۱۳۸۶/۲/۱۱ به امضای پرویز داودی معاون اول رئیس‌جمهوری رسیده بدین شرح است: وزارت کار و امور اجتماعی - سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور هیئت وزیران در جلسه مورخ ۱۳۸۶/۲/۲ بنابه پیشنهاد وزارت کار و امور اجتماعی و به استناد اصل یکصدوسی‌وهشتم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران تصویب نمود: اعتبارات ردیف ۵۰۲۸۶۵ موضوع بند «ک» تبصره «۲» قانون بودجه سال ۱۳۸۶ کل کشور به‌منظور پرداخت تسهیلات در امر ازدواج جوانان در اختیار صندوق مهر امام رضا (ع) قرار گیرد. سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور نسبت به امضای موافقتنامه مربوط با صندوق یاد شده، با رعایت قوانین و مقررات مربوط اقدام نماید.

اقدام‌های دستگاه‌ها در راستای امر ازدواج (نه منطبق با قانون تسهیل ازدواج جوانان)

در رابطه با اقدامات دستگاه‌ها پیرامون قانون تسهیل ازدواج همان‌گونه که ذکر شد نه تنها آیین‌نامه‌ای وجود ندارد، بلکه ابلاغی نیز برای این دستگاه‌ها نشده است - که البته تعدادی از آنها همین مطلب را در پاسخ به مکاتبات^۱ پیرامون اجرا شدن این قانون در دستگاه مربوطه آورده‌اند - اما در ذیل اقداماتی که دستگاه‌ها در راستای تسهیل ازدواج جوانان انجام داده‌اند، آورده می‌شود.

اقدام‌های سازمان ملی جوانان

۱. ارائه طرح ازدواج نیمه مستقل،
۲. برگزاری جشنواره زوج خوشبخت،
۳. فراهم‌سازی چندین مصوبه پیرامون ازدواج در شورای عالی جوانان.

اقدام‌های صندوق مهر امام رضا (ع)^۲

۱. تخصیص وام ازدواج به زوج‌های جوان.

۱. این مکاتبات هم توسط مرکز پژوهش‌های مجلس جهت تدوین این گزارش صورت گرفته است و هم توسط کمیسیون فرهنگی مجلس که البته کمیسیون مذکور نیز نتیجه مکاتبات خود با دستگاه‌ها پیرامون میزان اجرا شدن قانون تسهیل ازدواج جوانان را در اختیار مرکز پژوهش‌ها قرار داده است.
۲. پاسخ مکاتبات مرکز پژوهش‌ها و وزارت کار به شماره ۱۱۸۶۰ مورخ ۱۳۸۸/۱۰/۱۶.

اقدام‌های شهرداری تهران^۱

۱. فراهم سازی مقدمات ازدواج آسان از طریق:
 - تهیه و ارائه خدمات مجالس عروسی،
 - استفاده از ظرفیت‌های طرح هبه،
 - خدمات مشاوره‌ای،
 - آموزش‌های مهارت‌های زندگی.

اقدام‌های شورای عالی انقلاب فرهنگی

۱. نامگذاری روز ازدواج حضرت زهرا (س) و حضرت علی (ع) به نام روز ازدواج.^۲

اقدام‌های وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات^۳

۱. پرداخت وام مسکن برای همکاران متأهل،
۲. پرداخت وام قرض‌الحسنه ازدواج برای همکاران،
۳. پرداخت وام قرض‌الحسنه ازدواج برای فرزندان همکار،
۴. پرداخت هدیه ازدواج به همکار،
۵. پرداخت هزینه مهد کودک،

۱. پاسخ مکاتبات مرکز پژوهش‌ها و شهرداری به شماره ۱۱۶۵۰ مورخ ۱۳۸۸/۱۰/۱۲.

۲. مصوب شش‌صدوسی و هفتمین جلسه شورای عالی انقلاب فرهنگی، مورخ ۱۳۸۷/۱۰/۰۳.

۳. وزارت ارتباطات اقدامات انجام شده را با عنایت به بند «الف» ماده (۴) و ماده (۵) و نیز فحوی ماده (۵) قانون تسهیل ازدواج جوانان می‌داند. پاسخ مکاتبه مجلس و وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات درخصوص اجرای قانون تسهیل ازدواج جوانان به شماره ۷۶۱۹۳ مورخ ۱۳۸۸/۴/۱۷.

۶. پرداخت هدیه روز زن،

۷. اختصاص باشگاه جهت برگزاری مراسم ازدواج کارمندان و فرزندان آنها،
۸. برگزاری کلاس‌های آموزشی، همایش و سخنرانی با موضوعات ازدواج و خانواده.

اقدام‌های وزارت امور اقتصاد و دارایی^۱

این وزارتخانه که وفق ماده (۱۳) قانون تسهیل ازدواج جوانان یکی از دستگاه‌های مسئول حسن اجرای قانون یاد شده است در پاسخ به درخواست ارائه گزارش درخصوص اجرای این قانون متذکر شده است که «بخش اعظم اقدامات لازم جهت اجرای قانون یاد شده تهیه آیین‌نامه اجرایی مربوط و اساسنامه صندوق اندوخته ازدواج جوانان است که توسط سازمان ملی جوانان و ریاست‌جمهوری در دست اقدام است».

اقدام‌های وزارت نفت^۲

۱. پرداخت وام ازدواج به شاغلین تا سقف بیست میلیون ریال،
۲. پرداخت وام ازدواج جهت فرزندان کارکنان در سقف پانزده میلیون ریال،
۳. حسب مورد و نیاز کارمندان پرداخت وام اضطراری به میزان حداکثر ۱۵ میلیون ریال،
۴. اعطای مرخصی تشویقی به میزان سه روز به کارکنان شاغل مجرد در صورت اختیار تأهل،

۵. پرداخت هدیه ازدواج تا سقف پنج میلیون ریال،

۱. پاسخ مکاتبات مجلس و وزارت امور اقتصادی و دارایی به شماره ۷۶۱۹۳ مورخ ۱۳۸۸/۴/۱۷.

۲. پاسخ مکاتبات مجلس و وزارت نفت به شماره ۷۶۱۹۳ مورخ ۱۳۸۸/۴/۱۷.

۶. در اختیار گذاشتن تالار و امکانات باشگاهی برای مراسم ازدواج با هزینه مناسب یارانه‌ای در مناطق عملیاتی نفتی،
۷. برگزاری کلاس و مشاوره بهداشت خانواده برای زوج‌های جوان توسط اساتید مجرب،
۸. در نظر گرفتن اولویت‌های واگذاری منازل مسکونی سازمانی در مناطق عملیاتی نفتی فاقد مسکن و همچنین پرداخت ودیعه مسکن امانی در مناطق گرمسیر (بد آب‌وهوا) و فاقد امکانات رفاهی.

اقدام‌های بنیاد مسکن^۱

این بنیاد در رابطه با میزان اجرای این قانون آورده است «تاکنون پروژه‌ای تحت عنوان مسکن مسکن موقت با شرایط ذکر شده در نامه مرکز پژوهش‌ها توسط این بنیاد اجرا نگردیده، لکن در زمان واگذاری پروژه‌های مسکونی بنیاد مسکن، زوج‌های جوان دارای اولویت بودند.

اقدام‌های وزارت راه و ترابری^۲

۱. ارائه تسهیلات به همکاران مجرد فعال جهت ازدواج و فرزندان افراد بازنشسته،
۲. ارائه تسهیلات رفاهی و فضای لازم برای برگزاری جشن‌ها،

۱. پاسخ مکاتبات مجلس و بنیاد مسکن انقلاب اسلامی به شماره ۱۱۵۲۵ مورخ ۱۳۸۸/۱۰/۹.

۲. پاسخ مکاتبات مجلس و وزارت راه و ترابری به شماره ۷۶۱۹۳ مورخ ۱۳۸۸/۴/۱۷.

اقدام‌های وزارت کشور^۱

۱. ارائه آموزش‌هایی درخصوص ازدواج در تعدادی از استان‌های کشور،
۲. آموزش‌های پیش از ازدواج،
۳. آموزش درخصوص ازدواج فرزندان،
۴. آموزش‌های گروهی جوانان در آستانه ازدواج (کمیته ازدواج)،
۵. آموزش جوانان در شرف ازدواج،
۶. نشست بررسی تأثیر مهریه‌های سنگین به‌عنوان مانع ازدواج،
۷. نشست تأکید بر امر فرهنگ‌سازی در امر ازدواج،
۸. همایش معیارهای انتخاب همسر،
۹. همایش میزان مهریه و نقش آن در تحکیم بنیان خانواده،
۱۰. نشست تخصصی آزمون‌های پیش از ازدواج.

اقدام‌های وزارت دفاع^۲

دو بند از این قانون به وزارت دفاع مربوط است.

- ماده (۷) بند «الف»: تعیین محل خدمت سربازان متأهل در نزدیک‌ترین پادگان و مرکز نظامی محل خدمت.
- بند «ب»: پرداخت مستمری به میزان دو برابر به سربازان متأهل.

۱. پاسخ مکاتبات مرکز پژوهش‌ها و وزارت کشور به شماره ۱۱۸۵۴ مورخ ۱۳۸۸/۱۰/۱۶.

۲. پاسخ مکاتبات مرکز پژوهش‌ها و وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح به شماره ۱۱۸۶۵ مورخ ۱۳۸۸/۱۰/۱۶.

در پاسخ بند «الف» وزارت دفاع آورده است «در اجرای مصوبات مقام معظم فرماندهی کل قوا و در راستای ماده (۷) قانون تسهیل ازدواج جوانان کارکنان وظیفه در استان محل سکونت به‌کارگیری می‌شوند»، اما در پاسخ بند «ب» این وزارتخانه چنین آورده است که درحال حاضر درخصوص سربازی، دو نظام اجباری و داوطلبانه در دنیا مرسوم است در کشور ما این نظام تکلیف قانونی، ملی و شرعی بوده و قابل ارزشیابی مادی نیست. مبلغ ناچیزی هم که به سربازان وظیفه پرداخت می‌شود به‌عنوان حقوق و مزایا تلقی نمی‌گردد، زیرا درحال حاضر مبلغی که به بالاترین رده کارکنان وظیفه (پزشک متخصص) پرداخت می‌شود ۶۴۳ هزار ریال بوده که در مقایسه با حداقل حقوق کارگران و کارکنان بسیار ناچیز است. ازاین‌رو اگر بخواهد به انجام خدمت سربازی اجرت و دستمزد تعلق گیرد ساعت کاری این افراد ۲۴ ساعته خواهد بود و باید مبلغ بسیار بالایی به‌عنوان حقوق پرداخت شود، بنابراین در سیستم نظام وظیفه، پرداخت حقوق معنا ندارد.

اما آنچه که حائز اهمیت است نیروهای مسلح نسبت به تأمین خوراک، پوشاک و محیط زیست مناسب برای کارکنان وظیفه اصرار داشته، ولی نسبت به افزایش حقوق سربازان اصرار ندارد که البته براساس ماده (۳۸) طرح اصلاح موادی از قانون خدمت وظیفه عمومی مصوب مهرماه سال ۱۳۸۸ مجلس شورای اسلامی، هزینه خوراک و پوشاک و حقوق کارکنان وظیفه به‌خصوص کارکنان متأهل افزایش قابل توجهی یافته است، اما به‌دلیل ایجاد بار مالی برای دولت با ایراد شورای محترم نگهبان مواجه است، لذا با حمایت دولت محترم می‌توان تحول چشمگیری در خوراک پوشاک و حقوق کارکنان وظیفه به‌وجود آورد.

بررسی مواد قانون تسهیل ازدواج جوانان

ماده (۱)

«به‌منظور توانمندسازی جوانان برای تشکیل خانواده، دولت مکلف است صندوق اندوخته ازدواج جوانان را ایجاد نماید. اساسنامه صندوق شامل ماهیت صندوق، منابع مالی، ارکان، شرح وظایف صندوق و نحوه عضویت در آن ظرف سه ماه از تصویب این قانون توسط دولت تهیه و جهت تصویب به مجلس شورای اسلامی ارائه می‌شود».

- اساسنامه این صندوق مدت‌هاست توسط سازمان ملی جوانان تدوین شده و در کمیسیون اجتماعی دولت در نوبت تصویب است.

ماده (۲)

«دولت مکلف است علاوه‌بر استفاده از منابع بودجه سنواری پیش‌بینی شده، از محل «صندوق اندوخته ازدواج جوانان» به مزدوجین نیازمند به اجاره مسکن، حسب تشخیص کمیته سامان ازدواج با توجه به امکانات صندوق وام ودیعه مسکن پرداخت کند».

- به‌علت عدم تشکیل صندوق اندوخته ازدواج این بند نیز معطل مانده است.

ماده (۳)

«با تأکید بر روش‌های انبوه‌سازی، کوچک‌سازی، ارزان‌سازی و استفاده از روش‌های نوین ساخت در امر مسکن، دولت مکلف است علاوه‌بر بهره‌مندی از تسهیلات متداول و رایج فعلی (انبوه‌سازی و اجاره به شرط تملیک) از طریق نهادهای عمومی نظیر

شهرداری و اوقاف و امور خیریه و با بهره‌گیری از همکاری و امکانات وزارت مسکن و شهرسازی و بنیاد مسکن انقلاب اسلامی و استفاده از زمین‌های دولتی یا زمین‌های اهدایی خیرین، واحدهای ساختمانی به‌عنوان «مسکن موقت» احداث کرده و آنها را در اختیار زوج‌های جوان با اجاره مناسب قرار دهد. مدت استفاده هر زوج متقاضی از این واحدها حداکثر سه سال است.»

- در این رابطه بنیاد مسکن انقلاب اسلامی چنین پاسخ داده‌اند:

با عنایت به آمار اخذ شده از بنیاد مسکن استان‌ها تاکنون پروژه‌های تحت عنوان مسکن موقت توسط این بنیاد اجرا نگردیده است، لکن در زمان واگذاری پروژه‌های مسکونی بنیاد مسکن، زوج‌های جوان دارای اولویت بوده‌اند.

ماده (۴)

«الف) کلیه دستگاه‌های دولتی، نهادهای عمومی و شهرداری‌های دارای تسهیلات رفاهی فرهنگ‌سرا و تالار، باشگاه و اردوگاه موظفند با هماهنگی کمیته سامان ازدواج، فضاهای مذکور را برای برگزاری جشن و مراسم ازدواج در اختیار زوج‌های واجد شرایط قرار دهند.»

- این اقدام درحال حاضر در بعضی دستگاه‌ها درحال انجام است، اما تنها به کارمندان آن دستگاه تعلق می‌گیرد و البته نه براساس قانون تسهیل ازدواج.

«ب) به هریک از خانواده‌های جوان عضو صندوق که هیچ‌یک از زوجین اشتغال به‌کار یا منبع درآمدی نداشته باشند، حداکثر تا مدت دو سال پس از تاریخ ازدواج مبلغی به‌عنوان کمک هزینه زندگی به‌صورت قرض‌الحسنه پرداخت می‌گردد.»

سقف مبلغ مزبور را کمیته سامان ازدواج متناسب با سرمایه صندوق تعیین خواهد کرد.»

- این بند نیز به‌علت عدم تشکیل صندوق معطل مانده است.

ماده (۵)

«دولت مکلف است به‌منظور تکریم و ترویج سنت حسنه نبوی ازدواج، فرهنگ‌سازی و ترویج الگوهای مطلوب، با استفاده از امکانات رسانه ملی و دستگاه‌های فرهنگی و آموزشی اقدامات ذیل را انجام دهد:

الف) تصحیح باورها و آداب و رسوم مانع و مزاحم ازدواج جوانان در مناطق کشور،
ب) تشویق جوانان و خانواده‌ها به برپایی جشن‌های گروهی و کاهش هزینه‌های تشریفات مراسم ازدواج،

ج) روز اول ذی‌الحجه (روز ازدواج امیرالمومنین «ع» و فاطمه زهرا «س») به‌عنوان روز ازدواج جوانان نامگذاری شود،

د) طرح مباحث مربوط به چگونگی تشکیل خانواده و روش‌ها و آداب همسرگزینی و ازدواج آسان و شرعی از طریق رسانه‌های گروهی، صداوسیما، کتب درسی مقطع متوسطه (سال سوم و پیش‌دانشگاهی) و آموزش عالی.»

- در رابطه با بندهای «الف»، «ب» و «د» اطلاعات واصله گویا نیست. اما در رابطه با بند «ب» در تاریخ ۱۳۸۷/۱۰/۳ شورای عالی انقلاب فرهنگی این موضوع را با همین عنوان به تصویب رساند.

ماده (۶)

«دولت موظف است به منظور سامان فعالیت‌های ازدواج در استان‌ها و نظارت بر روند اجرایی این قانون در کلیه فرمانداری‌ها، کمیته سامان ازدواج متشکل از فرماندار، امام جمعه شهر و رئیس شورای شهر تشکیل دهد.

تبصره «۱» - این کمیته حسب مورد می‌تواند از شخصیت‌های حقیقی و حقوقی جهت شرکت در جلسات تصمیم‌گیری‌های ذیربط دعوت به عمل آورد.

تبصره «۲» - کلیه دستگاه‌های ذیربط موظف به همکاری با این کمیته هستند.

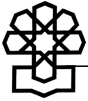
تبصره «۳» - استانداران موظفند پس از دریافت گزارش اقدامات کمیته‌ها، نتیجه را از طریق دولت به تفکیک هر استان به صورت سالیانه به کمیسیون فرهنگی مجلس شورای اسلامی گزارش کنند».

- این کمیته تشکیل شده است. اما به علت ترکیب اعضای آن، که همگی دارای مشغله زیاد بوده و البته عدم تشکیل جلسات به صورت منظم، اقدام شایان ذکری صورت نگرفته است، البته این کمیته فقط در چند استان تشکیل شده است.

ماده (۷)

«به منظور رفع موانعی که باعث تأخیر ازدواج می‌گردد و تشویق و ترغیب جوانان به ازدواج و تشکیل خانواده، وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح مکلف است پس از موافقت فرمانده کل نیروهای مسلح اقدامات ذیل را انجام دهد:

الف) تعیین محل خدمت سربازان متأهل در نزدیک‌ترین پادگان و مرکز نظامی محل سکونت.

ب) پرداخت مستمری به میزان حداقل دو برابر سربازان مجرد به سربازان متأهل که میزان افزایش مستمری متأهلین از محل صندوق اندوخته ازدواج جوانان تأمین می‌گردد».

- بند «الف» این ماده در حال انجام است، اما در رابطه با بند «ب» وزارت دفاع ذکر کرده است که نظام مقدس سرپازی تکلیف قانونی، ملی و شرعی بوده و قابل ارزشیابی مادی نیست، بنابراین در سیستم نظام وظیفه پرداخت حقوق معنا ندارد.

ماده (۸)

«دولت موظف است طرح جامع آموزش و مشاوره قبل و بعد از ازدواج مشتمل بر برنامه‌های مشاوره برای همسریابی، تشکیل خانواده، آماده‌سازی زوج‌های جوان برای آغاز زندگی مشترک، آشنایی با حقوق خانوادگی و اخلاق همسرمداری و آمادگی برای داشتن فرزند را تهیه و ظرف سه ماه پس از تصویب این قانون به مجلس ارائه دهد. نحوه اجرا و انجام این بند باید در آیین‌نامه اجرایی این قانون مشخص شود».

- به علت عدم تدوین آیین‌نامه این بند نیز معطل مانده است.

ماده (۹)

«دولت مکلف است متأهلین واجد شرایط را در اولویت دسترسی به فرصت‌های شغلی وام اشتغال و وام مسکن قرار دهد».

- در رابطه با این بند اطلاعات موثقی^۱ واصل نگردیده است.

ماده (۱۰)

«وزارتخانه‌های علوم، تحقیقات و فناوری و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و سایر مؤسسات اداری و مراکز آموزشی، موظفند در چارچوب بودجه سنواتی نسبت به ساخت و واگذاری خوابگاه‌ها برای متاهلین اقدام لازم را معمول دارند و همچنین نسبت به پرداخت کمک هزینه تحصیلی به دانشجویان متأهل به میزان دو برابر دانشجویان مجرد که افزایش آن از محل صندوق اندوخته ازدواج جوانان تأمین می‌شود، اقدام نمایند.

تبصره - دانشجویان متأهل رشته‌های پزشکی مجازند قبل از انجام خدمت سربازی و طرح خدمت نیروی انسانی در آزمون دوره‌های تخصصی شرکت کنند».

- در رابطه با این بند اطلاعات موثقی واصل نگردیده است.

ماده (۱۱)

«آیین‌نامه اجرایی این قانون پس از تصویب اساسنامه صندوق توسط مجلس شورای اسلامی، ظرف مدت سه ماه توسط دولت تهیه و به تصویب هیئت وزیران می‌رسد».

- از آنجا که تصویب این آیین‌نامه منوط به تصویب اساسنامه صندوق اندوخته ازدواج جوانان گردیده و همان‌گونه که ذکر شد اساسنامه صندوق اندوخته نیز به

1. منظور از «اطلاعات موثقی واصل نگردیده» آن است که دستگاه مربوط به درخواست مرکز پژوهش‌ها مبنی بر ارائه اطلاعات پاسخ نداده است.

تصویب نرسیده، آیین‌نامه اجرایی این قانون هنوز تصویب نشده است. البته این آیین‌نامه توسط سازمان ملی جوانان تدوین و به دولت ارائه شده است.

ماده (۱۲)

«گزارش اجرای این قانون هر شش ماه یکبار توسط دولت تهیه و به کمیسیون فرهنگی مجلس شورای اسلامی تقدیم می‌شود».

- تاکنون هیچ‌گونه گزارشی به کمیسیون فرهنگی مجلس در رابطه با قانون تسهیل ازدواج ارائه نشده است و اگر اطلاعاتی واصل شده در پی درخواست کتبی نمایندگان بوده است.

ماده (۱۳)

«وزرای امور اقتصادی و دارایی، مسکن و شهرسازی و کشور در موارد مرتبط مسئول حسن اجرای این قانون در برابر مجلس شورای اسلامی می‌باشند».

راهکارها

۱. روان‌سازی ساختارها و قوانین کشور و بررسی ریشه‌ای مشکلات اجرا نشدن قوانین.

۲. از آنجا که تصویب تشکیل صندوق مهر امام رضا (ع) می‌باید از رهگذر مجلس صورت می‌گرفت و درست در زمانی که مجلس تشکیل صندوق اندوخته ازدواج را

خواستار شده بود ایجاد یک صندوق مشابه آن هم با مصوبه شورای عالی اداری صحیح نبوده، بنابراین لازم است تا هرچه زودتر اساسنامه صندوق اندوخته ازدواج جوانان که توسط سازمان ملی جوانان تدوین شده است و با نام اساسنامه صندوق اندوخته ازدواج جوانان (مهر امام رضا (ع)) به کمیسیون اجتماعی دولت ارائه شده است تصویب گردد.

۳. مجلس شورای اسلامی پیگیری تدوین و تصویب آیین‌نامه اجرایی قانون تسهیل ازدواج را در دستور کار خود قرار دهد.

۴. رعایت قوانین مصوب مجلس و جلوگیری از عدم همسویی مصوبات دولت با قوانین جاری کشور.

۵. تنظیم قوانین به شکلی که اجرا شدن همه مواد و مفاد قانون منوط به یک ماده یا تنظیم آیین‌نامه و یا اساسنامه مربوط به ماده خاصی نباشد.

نتیجه‌گیری

آنچه که در رابطه با قانون تسهیل ازدواج جوانان و عدم اجرا شدن این قانون در وهله اول نمایان است آنکه صندوق مهر امام رضا (ع) دقیقاً پنج ماه بعد از تصویب قانون تسهیل ازدواج جوانان با مصوبه شورای عالی اداری تشکیل گردیده و مهمترین اقدام آن ارائه تسهیلات ازدواج در قالب وام‌های ۲۰ میلیون ریالی بوده است، حال آنکه اگر از ایجاد این صندوق اجتناب شده - همان‌گونه که نمایندگان این تقاضا را داشتند - و همان صندوق اندوخته ازدواج جوانان وفق ماده (۱) قانون تسهیل ازدواج تشکیل

می‌گردید آنگاه مشکل آیین‌نامه اجرایی این قانون نیز وجود نداشت و امروز بیش از سه سال بود که این قانون اجرا می‌گردید، بنابراین قبل از هر چیز باید به دنبال تصویب اساسنامه صندوق اندوخته ازدواج جوانان که با اصلاحاتی در اساسنامه صندوق مهر امام رضا (ع) توسط سازمان ملی جوانان تدوین گشته باشیم، سپس آیین‌نامه اجرایی این قانون را - که آن نیز توسط سازمان ملی جوانان تنظیم شده و در کمیسیون‌های دولت در انتظار بررسی است - جهت تصویب در هیئت دولت پیشنهاد کنیم.

منابع و مأخذ

۱. قانون تسهیل ازدواج جوانان.

۲. لایحه تشکیل صندوق‌های حمایت اجتماعی جوانان و بهبود وضعیت اقتصادی و اجتماعی استانی (مهر امام رضا (ع))، مرکز پژوهش‌های مجلس، شماره مسلسل ۹۱۷۲، شهریور ۱۳۸۷.

۳. درباره ادغام صندوق‌های حمایتی و تشکیل صندوق مهر امام رضا (ع)، مرکز پژوهش‌های مجلس، شماره مسلسل ۷۵۰.

شناسنامه گزارش

شماره مسلسل: ۱۰۳۱۸

عنوان گزارش: ارزیابی اجمالی اجرای قانون تسهیل ازدواج جوانان

نام دفتر: فرهنگی (گروه جوانان)

تهیه و تدوین: مریم شمس فلاورجانی

ناظران علمی: مرتضی شکوهی ، بهمن مشکینی

متقاضی: حجت‌الاسلام و المسلمین سیدجلال یحیی‌زاده فیروزآباد (عضو کمیسیون فرهنگی)

ویراستار تخصصی: —

ویراستار ادبی: —

واژه‌های کلیدی:

۱. قانون تسهیل ازدواج

۲. صندوق مهر امام رضا (ع)

تاریخ انتشار: ۱۳۸۹/۴/۱۵